

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 2 2002 Årg. 66

INNEHÅLL

Redaktionellt. Alvar Svenson	49
Inledning till Bibeln – del 2. Moseböckerna. Stefan Hedkvist.....	52
Den goda kampen – förmaningar mot falsk lära i Pastoralbrevet (forts.) Egil Edvardsen	65
Jesajas undervisning om Messias. Seth Erlandsson	79
<i>Utblick över samtiden:</i>	
"Vårtecken". AS	83
"Kyrkans bästa polare". AS.....	84
Moderniteten och teologins kris. AS	85
"Bara en avgud rymts i tanken". AS.....	87

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Carl Peterson och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2002 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2002 är 150 svenska kronor (stud 90 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 135 (stud 85 n kr).

Finska prenumeranter betalar finska mark 110 (stud 70 mark).

Postgiro Sverige 152335-6

Bankgiro Norge 7877.08.15400

Leonia Finland 800054-1094992

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N Stationsgatan 29, S-287 72 Traryd.

E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klasgatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2002

Redaktionellt

Det är lätt att som bibeltroende känna uppgivenhet och modlöshet i en tid som vår. Det sker inte bara med tanke på hur lagstiftare och inflytelserika kyrkoledare går hand i hand för att ta bort all respekt för Bibeln och den moraliska lagen, utan också vid upptäckten att de "fria kyrkornas" företrädare inte längre ser som sin uppgift att försvara den tro som låg till grund för den kyrka man anser sig tjäna. Den tro som en gång för alla blivit överlämnad åt de heliga. D v s den troslära som fäderna kämpade för och som de var så angelägna om att den yngre generationen skulle komma till tro på. Tron på Bibeln som Guds ofelbara och tillförlitliga ord. En tro som utgjorde skiljelinjen mellan andligt liv och andlig död, mellan hopp och hopplöshet, salighet och förtäpelse. Men då ska man komma ihåg att Jesus säger i sitt avskedstal till sina lärjungar att de inte ska vara missmodiga eller försagda. Anledningen är att han har övervunnit världen, segern är hans och han har all makt i sin hand.

Under några dagar i april hade vi tillfälle att lyssna till utmärkta föredrag på KELK- konferensen. Det var den Konfessionella Evangelisk-Lutherska Konferensen som var samlad i Kungälv, med deltagare från i stort sett alla världens hörn. Denna konferens är en sammanslutning av bekännelsestroga lutherska kyrkor runt om i världen och samlas vart tredje år, för gemensam uppbyggelse och studium i Skriften och bekännelsen. I år stod vårt land som värd för denna konferens och temat var "Jesus Kristus är densamme igår, idag och i evighet" (Hebr 13:8).

När man tänker på det temat och att många kyrkor runt om i världen fortfarande bekänner sig till den ofelbara Bibeln och den lutherska bekännelsen, inger det hopp och tillförsikt. Det finns fortfarande många

människor i denna värld som inte ”böjt knä för Baal” i skepnaden liberalteologi och historisk-kritisk metod. En teologi som visat sig bygga främst på människotankar och idéer som endast kan leda till förnekelse och vantro.

När vi nu vet att vår Herre Kristus är densamme i evighet, är vi samtidigt medvetna om att hans ord också har samma förblivande karaktär. Det förändras inte av våra förändrade villkor eller historia. Det Herren en gång har talat gäller i all evighet, det kan vi människor inte sätta ur kraft. Tvärtom, det är vår tillflykt och vårt ständiga hopp i livet och i döden, att han har friköpt oss åt Gud med sitt blod. Han är vårt offerlamm som betalat med sitt liv och nu får vi, som var fattiga, vara rika för hans skull, som var rik men blev fattig för vår skull. I kommande nummer avser vi att införa några av de föredrag som hölls på konferensen i Kungälv.

Vår uppgift i Stiftelsen Biblicum är ingen annan än att försvara detta fasta ord och bära fram det till vår samtid. Vi gläder oss åt att vi på detta sätt med vår tidskrift får sprida det bestående budskapet. Vi ser också fram emot att detta år få börja med undervisning på heltid av unga män, som så förbereds för uppgiften att vara lärare och pastorer. Vi är mycket tacksamma till Gud över att denna möjlighet getts oss. Vi hoppas att vi med Guds hjälp ska klara av denna ansvarsfulla uppgift och på det sättet få nya tjänare till den kristna församlingen som är trogna mot allt Herrens Ord.

Vi fortsätter i detta nummer med temat som vi påbörjade i förra numret, nämligen inledning till den Heliga Skrift och nu gäller det de fem Moseböckerna. Egil Edwardsen fortsätter sitt studium i pastoralbrevet och gör en grundlig genomgång av den apostoliska undervisningen om hur den falska läran ska bemötas. Stiftelsen Biblicum har i år fått en ny fast medarbetare då pastor Stefan Hedkvist i Piteå har svarat jakande på kallelsen att vara ledamot i styrelsen. Vi hälsar honom mycket välkommen och hoppas att han ska känna tillfredsställelse i uppdraget. Han har redan tidigare gjort sig känd för läsekretsen då han medverkat i tidskriften med artiklar och bibelstudier.

Som synes finns det många anledningar till tacksamhet och glädje över allt det goda vi har. Även om det ser mörkt ut för våra fysiska ögon, ska vi komma ihåg att Kristi kyrka inte har löfte om goda dagar i denna världen. Så som det gått kyrkans Mästare, ska det också gå för kyrkans

lemmar. Men det är en stor förmån och oändlig nåd, att få vara en lem i hans församling, att få stå på hans sida och tillsammans med hans lärjungar få tjäna honom i rättfärdighet.

Vi kan också glädjas över att vår tidskrift fått några nya prenumeranter, men vi ser gärna att fler tar del av vår undervisning. Vi vill be våra läsare tänka på det och kanske kan ni hjälpa oss att göra vår tidskrift känd. Man kan få sig tillsänt något gratisexemplar om man uppger sin adress. Det går också utmärkt att prenumerera som gåva åt någon vän. Vi vill också uppmuntra till att tänka på Biblicum som är helt beroende av sina understödjares gåvor. Våra åtaganden i samband med pastorsutbildningen kostar en del pengar och det finns möjligheter att "örönmärka" sin gåva för det ändamålet.

Så hoppas vi att många ska ta del av innehållet i denna tidskrift till andlig uppbyggelse och att våra läsare ska få njuta av den nordiska sommaren och i tacksamhet över Skaparens godhet ge all ära åt hans heliga namn. Också mitt i sommaren kan man tänka på orden hos profeten: *"Allt kött är gräs och all dess härlighet är som blomster på marken. Gräs torkar, blomster vissnar, när Herrens Ande blåser på det. Ja, folket är gräs! Gräs torkar bort, blomster vissnar, men vår Guds ord förblir i evighet."* (Jes 40:6-8).

AS

Moseböckerna

av Stefan Hedkvist

Namn och syfte

De fem Moseböckerna heter på grekiska Pentateuken som innebär att det rör sig om fem volymer i en bok. I Skriften kallas Moseböckerna "Lagboken" (5 Mos 31:26) eller "Lagen" (Nehemja 8:2,7; Luk 24:44).

Moseböckerna redogör för hur *teokratin* upprättas bland Israels folk. Teokrati innebär att Gud regerar folket. Gud gav inte bara morallagen till Israels folk utan också lagar som styrde gudstjänsten och samhället. Denna rena teokrati kom till sitt slut när Israels folk 1051 f.Kr. begärde och fick en kung som andra folk.

Moseböckernas äkthet

Den bibelkritiska forskningen betraktar inte Moseböckerna som en enhet med en författare utan menar att fragment som tillkommit på olika platser, skrivna av olika författare i olika tider, har klippts ihop och redigerats till vad vi känner som de fem Moseböckerna. Liberal bibelforskning har identifierat fyra huvudförfattare och ett antal redaktörer. En författare kallas "Jahwisten" och skall ha levt i Juda rike på 850-talet f.Kr. Alla partier i Moseböckerna som benämner Gud HERREN (JHWH) menar man har detta ursprung. En annan författare kallas "Elohisten" och påstås ha levt i Israel på 750-talet f.Kr. Alla partier som benämner Herren Gud (Elohim) påstås komma från denna källa. "Deuteronomisten" skall ha varit en person eller grupp som levde efter Samarias fall i norra Israel ca 625 f.Kr. Större delen av 5 Mosebok (Deuteronomium) påstås komma från denne författare. Alla släkttavlor och gudstjänstföreskrifter anser man komma från en prästerlig källa som fanns bland folket i den babyloniska fångenskapen på 500-talet. Denna teori gör det nödvändigt för forskarna att också attackera Krönikebokens äkthet eftersom den tecknar den levitiska gudstjänstens historia bland judarna från

Davids tid fram till den babyloniska fångenskapen. Det mest slående med den bibelkritiska forskningen är den totala avsaknaden av överensstämmelse mellan forskarna angående omfånget och antalet av dessa påstådda fragment. Forskningsresultaten är helt godtyckliga. Inga historiska källor indikerar existensen av dessa påstådda författare eller källor – de existerar endast i forskarnas fantasi.

Profeterna i GT, Jesus och apostlarna är helt eniga om att Moseböckerna utgör en enhet skriven av en författare, Mose, samt att Moseböckerna är Guds ord. (2 Krön 34:14; Luk 2:22; 24:44; Joh 5:46,47; Apg 13:39; 15:5; *1 Kor 9:9,10*)

1 MOSEBOK – GENESIS

Namn och syfte

Judarna följde seden hos många samtida folk genom att benämna en bok utifrån de inledande orden. Det grekiska ordet Genesis betyder helt enkelt ”i begynnelsen” och är en översättning från hebreiskan av de första orden i 1 Mosebok.

Boken ger oss information om världens skapelse och människans ursprung. Den redogör också för människans syndafall och dess tragiska konsekvenser. Genesis redogör också för Guds plan att frälsa mänskligheten från synden och dess konsekvenser. Guds frälsningsverk inleds med löftet om den kommande Frälsaren. Den största delen av boken (kap 12-50) redogör framväxten av Guds utvalda folk Israel.

Syftet med boken är inte att återge allmän världshistoria utan frälsningshistoria. Genesis utgör första kapitlet i Guds räddningsplan för mänskligheten. Genesis framställer Guds frälsningsplan inte i lärosatser utan genom att återge enskilda människors livshistoria. Vi får lära oss hur Gud handlar genom lagen och evangeliet i människors och folks liv.

Författare

Som vi sett tar profeterna, Jesus och apostlarna för givet att Moseböckerna är skrivna av Mose. Materialet i 2-5 Mosebok utgörs till största delen av händelser som Mose själv upplevt. Hur fick då Mose veta vad som skett tidigare? Materialet till 1 Mosebok uppenbarades direkt för Mose. Eventuellt kan han ha haft skriftliga källor att tillgå. Luther var av

den uppfattningen att Mose använde en liten bok som Abraham sammanställt där han återgett patriarkernas historia från syndaflo den till och med sin egen historia. Indelningen av 1 Mosebok i 10 fortsättningshistorier kan också indikera att Mose använt skriftliga källor (kilskriftstavor). Hur som helst så gör Bibeln själv anspråk på att Mose skrift är utandad av Gud och ofelbar (2 Tim 3:16).

Profetior om Kristus

Vid sidan av profetian i 1 Mos 9:25-27 som visar att Gud har en specifik plan för hela mänsklighetens framtid så innehåller boken flera *Messianiska profetior*.

1. Löftet om kvinnans säd som skall krossa ormens huvud, 1 Mos 3:15 (*Protoevangeliet*).

2. Löftets linje: Guds frälsning skall skänkas till alla människor på jorden genom Abrahams, Isaks, och Jakobs avkomma. Löftet upprepas till Abraham (1 Mos 12:3; 18:18; 22:18) Isak (26:4) och Jakob (Gen 28:14). Löftet till Jakob specificeras ytterligare i Gen 49:10-12. Den utlovade Frälsaren skulle födas i Juda stam.

Struktur

Efter den inledande redogörelsen för himmelen och jordens skapelse så följer 10 fortsättningshistorier. 9 av dessa fortsättningshistorier har sitt namn av personer. Den första heter dock ”himmelens och jordens fortsättningshistoria”. Fortsättningshistorierna berättar inte om den persons ursprung som de är uppkallade efter utan om den personens fortsatta historia. På samma sätt berättar inte ”himmelens och jordens fortsättningshistoria” i 1 Mos 2:4ff. om himmelens och jordens ursprung utan om dess fortsatta historia sedan de skapats. Guds plan för världens frälsning står i centrum i dessa fortsättningshistorier. Det är frälsningshistoria som återges.

1. *Himmelens och jordens skapelse* (1 Mos 1:1-2:3).
2. *Himmelen och jordens fortsättningshistoria* (1 Mos 2:4-4:26) redogör för vad som hände när synden kom in i världen. Genom ormens (Satan) frestelse förleddes Adam och Eva att tvivla på Guds kärlek och göra uppror mot hans goda vilja och därmed dra över sig själva och hela mänskligheten död och fördömelse. Kains historia visar

hur snabbt synd och uppror spred sig sedan synden väl kommit in i världen. Av nåd lovade Gud att återupprätta den fallna mänskligheten genom Frälsaren som han skulle sända för att göra slut på djävulens gärningar.

3. *Adams fortsättningshistoria* (5:1-6:8) spårar Frälsarens släktlinje från Adam till Noa. Luk 3:36-38 bekräftar att detta är verklig historia och inte någon vandringslegend. Ett framskjutet tema i denna fortsättningshistoria är döden. Alla namngivna personer dör utom en som vandrade med Gud. Historien avslutas med att visa hur avkomlingarna till Set gradvis anpassar sig efter Kains avkomlingar och antar deras omoraliska livsstil. Detta leder till Guds dom över hela den dåtida världen. Endast Noa fann nåd inför Gud.
4. *Noas fortsättningshistoria* (6:9-9:29) förkunnar hur Gud förgör allt liv utanför arken men av nåd bevarar Frälsarens släktlinje genom Noa och hans familj. Samma flod som förgjorde allt liv på jorden lyfte arken över död och förstörelse. Guds dom medför samtidigt undergång för de obotfärdiga och frälsning för hans utvalda. Efter floden förkunnas att Frälsaren skall komma ur Sems släkt (1 Mos 9:26).
5. *Noas söners fortsättningshistoria* (10:1-11:9) visar på alla folks gemensamma ursprung från Noa och hans familj. De nationer som återges är de som var kända för Israels folk. De folk som hade närmare kontakt med Israel beskrivs mer detaljerat. Språkförbistringens vid Babel beskrivs. De som inte ärade Gud utan sökte sin egen ära hamnade under Guds dom.
6. *Sems fortsättningshistoria* (11:10-26) visar Frälsarens släktlinje från Sem till Tera, Abrams fader.

Dessa fem första fortsättningshistorier återger Guds frälsande handlingar i den dåtida världen. I den meningen är det både frälsningshistoria och världshistoria. De fem följande fortsättningshistorierna återger Guds frälsande handlingar bland patriarkerna.

7. *Teras fortsättningshistoria* (11:27-25:11) är en av de längsta och utgör omkring en fjärdedel av Genesis. Efter att mänskligheten vänt ryggen till evangeliet (6:5-7; 11:1-9) uppenbarade Gud sin speciella plan för att frälsa världen. Han utvalde Abram att bli fader till ett

utvalt folk. Gud kallade Abram ut ur avgudadyrkan och fostrade honom att förtrösta på Guds löften. Genom denna tro blev Abram en fader för alla som tror.

8. *Ismaels fortsättningshistoria* (25:12-18) visar hur Gud höll sitt löfte till Abraham genom att låta 12 furstar komma av Ismael. Syftet är att visa att Gud alltid håller sina löften. Detta är dock en sidolinje som inte ges någon fortsättningshistoria eftersom det inte är ”löftets linje”.
9. *Isaks fortsättningshistoria* (25:19-35:29) återger uppfyllelsen av de messianska profetiorna i två generationer efter Abraham. Isak fick två söner och det blev förutsagt att den äldre (Esau) skulle tjäna den yngre (Jakob). Tvärt emot vad som förväntades hade Gud valt att föra löftets linje vidare genom Jakob. Denna fortsättningshistoria visar hur Jakob fostras att inte förlita sig på sin egen ”slughet” utan på Guds nåd. När Jakob lärt sig detta får han ett nytt namn, Israel.
10. *Esaus fortsättningshistoria* (36:1-37:1) är åter en sidolinje som inte får någon egen fortsättningshistoria. Denna historia visar ursprunget till det folk som blev Israels sydliga grannar, edomiterna.
11. *Jakobs fortsättningshistoria* (37:2-50:26) är den sista och längsta historien. Den visar hur Jakobs tolv söner och ena dotter växer till en grupp om sjuttio personer som flyttar till Egypten. Guds nåd verkade förunderligt för att styra det så. Gud använder Josefs bröders avund och grymhet för att rädda sitt utvalda folk. Historien förklarar varför de tolv stammarna befann sig i Egypten och fungerar därmed som inledning till 2 Mosebok.

Guds frälsande kärlek är temat i hela Bibeln från 1 Mosebok till Uppenbarelseboken. I Bibelns första bok ser vi hur Gud för löftets linje vidare och utväljer ett folk i vilket Frälsaren skulle födas – han som är en Frälsare för hela mänskligheten undan synd och död.

2 MOSEBOK – EXODUS

Namn och syfte

Exodus betyder uttåg, vilket är ett passande namn på denna bok eftersom den börjar med att skildra Israels barns befrielse från Egypten och

början av deras vandring mot det utlovade landet. Denna stora händelse hade utlovats av Gud många gånger (1 Mos 15:13-16; 35:11,12). Guds barn hade sett fram emot uppfyllelsen av dessa löften med en fast tro (1 Mos 48:21,22; 50:25). Huvudsyftet med boken är att skildra hur teokratien blir upprättad bland Israels folk genom förbundet och lag-givningen på Sinai.

Det hebreiska namnet på boken är hämtat från bokens första ord, ”detta är namnen”. Det hebreiska namnet visar att 2 Mosebok aldrig var avsedd att existera självständigt utan är en fortsättning på 1 Mosebok. Den historia som skildras färdigställs sedan i de övriga Moseböckerna. De fem Moseböckerna utgör en enhet.

Tid

Tidpunkten för Israels barns uttåg ur Egypten kan med stor noggrannhet bestämmas. Kung Salomos fjärde regeringsår var det fyrahundraåt-tionde året efter det att Israels barn dragit ut ur Egypten, (1 Kung 6:1). Salaomos fjärde regeringsår var år 966 f.Kr. Uttåget skedde därför år 446 f.Kr.

Mose lag

För att förstå Guds syfte med lagen skall vi komma ihåg:

- Lagen som gavs på Sinai var inte ämnad för alla folk i alla tider utan endast för Israels folk och endast under den tid de väntade uppfyllelsen av löftena om Messias.
- Lagen syftade inte till att lära människorna hur de skulle förtjäna frälsning genom sina gärningar. Detta är en vantolkning som judarna gjorde långt senare. Lagen grundade sig på löftena till fäderna. Lagen gjorde inte dessa löften ogiltiga (Gal 3:16-18). Laggivningen förutsatte att Gud utvalt och gjort Israels barn till sitt folk (2 Mos 19:4-7).
- Lagen inleds med att evangelium förkunnas (2 Mos 20:2). Namnet HERREN (JHWH) beskriver Gud som frälsningens Gud.

Mose lag innehåller tre typer av lagar:

- Morallagen som sammanfattas i de 10 budorden. Denna lag kallas också ”den naturliga lagen” eftersom alla människor i någon mån känner till den utan särskild uppenbarelse och den är bindande för

- alla människor utan undantag. Det är i synnerhet om morallagen Jesus säger att han inte kommit för att upphäva den (Matt 5:17).
- Ceremoniallagen eller en levitiska lagen föreskrev alla former av gudstjänst som Israels barn skulle iakta i väntan på Messias. Denna lag inkluderar bestämmelser om sabbatsdagen och andra högtidsdagar, tid och plats för gudstjänsten, bestämmelser för prästerna och detaljerade lagar för de olika offren, ren och oren mat osv. Hela denna lag fick sin uppfyllelse och slut i Kristi fullkomliga offer och är inte längre bindande för Guds folk (Dan 9:27; Kol 2:16-17).
 - Den borgerliga lagen avskilde Israels folk från hednafolken. Den innehåller lagar och straffsatser som reglerade samhällslivet i Israel som nation. Den borgerliga lagen upphävdes av Gud själv när han gjorde slut på Israels folk som nation och skingrade dem så som han hotat med om de inte höll hans förbund.

Profetior om Kristus

Exodus innehåller inga direkta profetior om Kristus. Däremot innehåller den många förebilder till Kristus. Paulus kallar dessa förebilder ”en skugga av det som skulle komma” (Kol 2:17).

Dessa förebilder förklaras i Nya Testamentet. Den mest kända förebilden till Kristus är *påskalammet*, Joh 1:29,36; 1 Kor 5:7. Mannat i öknen och vattnet ur klippan är också förebilder till Kristus, Joh 6:31-35, 48-63; 1 Kor 10:3,4.

Hebr 8:1-6 förklarar att tabernaklet i öknen var en ”skuggbild” av den himmelska helgedomen där vår överstepräst Kristus tjänar. Tabernaklets design hade blivit uppenbarad av Gud för Mose. Salomo konstruerade sedan templet i Jerusalem efter samma mönster. Tabernaklet hade tre sektioner, *förgården*, och uppenbarelsetältet med *det heliga* och *det allra heligaste*. Folket fick komma in på förgården. Prästerna fick gå in i det heliga. Översteprästen fick gå in i det allra heligaste en gång per år. På förgården stod brännoffersaltaret. I det heliga stod den sjuarmade ljusstaken, skådebrödsbordet och rökelsealtaret. I det allra heligaste stod förbundsarken med de två stentavlorna. Översteprästen var på många sätt en förebild till Kristus, Hebr 4:14-16; 9:11-12, 24-28.

Andra förebilder som visar fram mot frälsningen i Kristus är förbundsarkens lock, nådastolen eller nådens tron, Rom 3:25, Hebr 4:16, och sabbatsvilan, Hebr 4:9-10.

Innehåll

1. Förberedelser för uttåget, kap 1-12:28. (Förtrycket blir värre, Mose födelse och utbildning, hans flykt och kallelse, förhandlingar med Faraos, de tio plågorna, påskalammsmåltiden instiftas.)
2. Israels barns uttåg och vandringen till Sinai, kap 12:29-19. (Uttåget ur Egypten, vandringen genom Röda havet, Faraos krigsmakt går under, Mose och Mirjams sång, det bittra vattnet i Mara, manna och vaktlar, vatten ur klippan, amalekiterna besegras, Jetros råd, förberedelserna för laggivningen på Sinai).
3. Den högtidliga laggivningen, kap 20-40. (De tio orden och andra grundläggande lagar, befallningen att bygga tabernaklet, Arons och folkets synd, upprättelse efter Mose förbön, tabernaklet byggs och sätts upp).

3 MOSEBOK – LEVITICUS

Namn och syfte

Tredje Moseboken har fått sitt namn Leviticus därför att den innehåller detaljerade föreskrifter om den levitiska gudstjänsten, som skulle iakttas vid tabernaklet och senare i templet. Vissa tillägg till den levitiska lagen finns i fjärde Moseboken.

Trots att boken inte innehåller någon direkt profetia om Messias så är den en enda lång sammanhållen predikan om frälsningen i Jesus Kristus. Hela detta system av olika offer är inget mindre än förebilder till Jesu ställföreträdande offer. Varje blodigt offer på brännoffersaltaret är en skugga som pekar fram mot Kristi fullkomliga offer. Offerlagstiftningen tränade folket att tänka på ett visst sätt. De blev medvetna om att deras synd måste sonas med blod. I folkets ställe blev offerdjurets blod utgjutet för att de skall bli renade från sin synd. Det faktum att offren måste upprepas visade att offerlammen inte var Guds sanna offerlamm som en gång för alla skulle sona folkets synd. Men de var en ständig predikan om honom. Offren pekade fram mot den Frälsare som Gud sedan länge utlovat som till det höga priset av sitt blod (han skulle bli huggen i hälen, 1 Mos 3:15) skulle göra slut på djävulens gärningar.

De judiska högtiderna

Sabbaten, den sjunde dagen i varje vecka, var vilodag till minne av Herrens vila den sjunde dagen då han förklarade skapelsen färdig.

Påskan eller *det osyrade brödets högtid*, firades till minne av befrielsen från Egypten. Påskalammet symboliserade samtidigt Guds lamms (Kristi) ställföreträdande död. Påskan firades den 14:e nisan (vilket motsvarar slutet av mars/början av april). Påskan föregicks av det osyrade brödets högtid som varade sju dagar.

Veckohögtiden eller *pingsten*, firades 50 dagar efter påsk. Förstlingsgåvan av skörden frambars då till Herren.

Nyårshögtiden firades den första dagen i månaden tishr (oktober). En högtidlig sabbatsdag.

Försoningsdagen iaktogs den 10:e tishr. Det var en dag av bot och fasta.

Lövhyddohögtiden började den 15:e tishr och varade sju dagar. Högtiden firades till minne av att Israels fäder bodde i lövhyddor när Gud befriade dem ur Egypten. Frukt av de vackraste träden, kvistar av palmer och grenar av lummiga träd och pilträd användes som utsmyckning under högtiden.

Förutom dessa högtider hade Herren också förordnat att jorden skulle få vila vart sjunde år, *sabbatsåret*. Då skulle Israels barn inte så sina åkrar. Vart 50:e år var *Jubelår*. Då skulle de inte heller så, precis som på sabbatsåret. Alla slavar skulle då friges och alla jordlotter som blivit sålda skulle återlämnas till de ursprungliga ägarna så att varje familj fick behålla sin arvslott.

(Purimfesten (Ester 9:32) och tempelinvigningens högtid (Joh 10:22) var inte föreskrivna av Gud utan instiftades lågt senare av människor.)

De levitiska offren

De viktigaste offren var de blodiga offren. Dessa hade syftet att vara förebilder till Kristi ställföreträdande offer. Genom att prästen lade händerna på offerdjurets huvud blev det välbehagligt inför Gud och till försoning. Alla djur som offerades skulle vara felfria. I vissa fall var också offerdjurets ålder föreskriven. Offerdjuren utgjordes av nötboskap, småboskap (får, getter) och turturduvor eller unga duvor.

Det fanns fyra slags blodiga offer:

Brännoffer frambars varje morgon och afton. Vid vissa tidpunkter

skulle alla israeliter frambära brännoffer. Offerdjuret slaktades och brändes. Blodet stänktes på altaret.

Gemenskapsoffer frambars som tack till Herren. Djurets blod stänktes på altaret och fettet brändes. Köttet skulle ätas inom två dagar. En del av djuret tillföll prästen.

Syndoffer skulle frambäras av dem som syndat av misstag. En synd som hela folket begått sonades också på detta sätt. En del av blodet bars in i uppenbarelsetältet och stänktes inför Herrens ansikte och en del hölldes ut vid brännoffersaltaret. Djurets fett brändes på altaret och det övriga utanför lägret. På försoningsdagen skulle även en levande bock fördrivas ut i öknen sedan prästen lagt Israels barns alla synder på den.

Skuldoffer frambars för mindre förseelser. Fettet brändes på altaret men köttet tillföll prästerna som en del av deras underhåll.

Vid sidan av de blodiga offren frambars även matoffer och drickoffer. En del av dessa offer tillföll prästerna.

Innehåll

1. De olika offren, kap 1-7.
2. Arons och hans söners prästadöme, kap 8-10. (Arons och hans söners prästvigning, Arons första offer, Nadabs och Abihus synd).
3. Renhetslagar, kap 11-22. (Rena och orena djur, barnafödorskors rening och andra reningar, hela folkets rening genom offren på försoningsdagen, förbjudna sexuella förbindelser, helighetslagar).
4. Herrens högtider, kap 23-27. (Lagar om högtiderna, en smädare stenas, löfte om välsignelse och hot om straff, löfteslagar, tionde).

4 MOSEBOK – NUMERUS

Denna bok fick namnet "Numerus" i de första översättningarna därför att den börjar med att skildra Israels första folkräkning. Boken skildrar ytterligare en folkräkning i kap 26. Det hebreiska namnet på boken är "i öknen" och är hämtat från de första orden i första kapitlet. Det är ett passande namn eftersom den översiktligt skildrar vad Israel var med om under de 39 år de vandrade i öknen sedan de lämnat Sinai. (De var vid Sinai ca 1 år).

Under det andra året kom Israels folk till Kadesh Barnea som måste ha legat nära gränsen till Kanaans land. Därifrån sände de ut tolv spejare

som skulle avge rapport om landet och dess invånare. Deras berättelse skrämde Israels folk till den grad att de gjorde uppror mot Herren. Gud dömde då folket att vandra omkring i öknen. En del av folket försökte då inta landet med våld tvärt emot Guds beslut. Det slutade med katastrof och folket böjde sig sedan ödmjukt under Guds beslut.

Bedrövade vände sig Israels barn åter mot öknen och en mödosam vandring började. Vi vet nästan inget om vad som hände dem under de kommande 38 åren. Endast namnen på deras lägerplatser finns angivna och dessa platser går inte att säkert identifiera. När boken slutar hade Israels barn för andra gången kommit till Kadesh.

Boken innehåller förutom historia även tillägg till Israels lag. De lagar som ges gäller främst samhällslivet men även några tillägg som reglerar gudstjänsten.

Messianska profetior

Spåmannen Bileam tvingas mot sin avsikt att välsigna Israel. Han profeterar om Kristus, Konungen: ”Jag ser honom, men inte nu, jag skådar honom, men inte nära. En stjärna träder fram ur Jakob, en spira höjer sig ur Israel” (4 Mos 24:17).

4 Mosebok innehåller även många indirekta profetior om Kristus i form av förebilder och symboler. Kopparormen är en förebild till Kristi korsfästelse (21:4-9; Joh 3:14). Klippan som släckte folkets törst är också en förebild till Kristus (1 Kor 10:4). Det dagliga mannat som folket fick att äta en förebild till livets bröd som kommer ned från himmelen och ger världen liv (Joh 6:31-35).

Observera även evangeliet i den *Aronitiska välsignelsen* (4 Mos 6:24-26)

Innehåll

1. Förberedelser för avfärden från Sinai, kap 1-10. (Israels första folkräkning, stammarnas ordning vid lägerplatserna, lagar för samhälle och gudstjänst, påsken firas, tillverkning av signaltrumpeterna, uppbrottet från Sinai).
2. Ökenvandringen fram till det fjortionde året, kap 10-19. (Uppbrottet från Sinai andra året efter uttåget från Egypten, eld från HERREN, manna och vaktlar, Guds vrede mot Mirjam och Aron, de tolv spejarna, folkets uppror och straff, tillägg till lagen om offer, en sabbats-

brytare stenas, Koras och hans anhängares uppror och straff, reningsvattnet).

3. De första tio månaderna av det fjortonde året, kap 20-36. (Vattnet ur klippan, Edom trotsar Israel, Arons död, kungen i Arad besegras, kopparormen, från Hor till Pisga, seger över kungarna Sichon och Og, Bileams profetior, folkets avfall och straff, den andra folkräkningen, lagar om arvedelar, Josua installeras, lagar om offer och löften, seger över Midjan, två och en halv stam tar besittning öster om Jordan, lista över lägerplatser, anvisningar inför Kanaans erövring, Kanaans gränser, leviternas städer och fristäderna, giftermål av dottrar som ärver arvslotter).

5 MOSEBOK – DEUTERONOMIUM

Det latinska namnet Deuteronomium kan översättas ”den andra lagen” och kommer av en felöversättning av 17:18 (”en avskrift av denna lag”). I god mening beskriver denna titel boken som en översikt över alla de bud och lagar som Herren gett sitt folk. Det hebreiska namnet utgörs av bokens första ord ”detta är de ord”.

Boken innehåller de sista tal som gudsmannen Mose riktade till Israels folk. Före sin död påminde han dem om Guds nådegärningar, hans lagar och löften. Tiden för boken är den elfte månaden i det fjortonde året efter uttåget från Egypten (1406 f.Kr.). Platsen för boken är Israels läger i Moabs land, mitt emot Jeriko.

När Mose förnyade förbundet med Israels barn i Moabs land, före deras intåg i löftets land, förelade han dem välsignelse och förbannelse, *kap 27-30*. Löftena om välsignelse och hoten om förbannelse är villkorliga profetior som sedan utgör motorn till Gamla testamentets historia. Profetiorna är villkorliga, det vill säga, uppfyllelsen beror på hur folket förhåller sig till förbundets villkor. Israels folks framgångar och nederlag som sedan skildras i Gamla testamentets historia är svåra att förstå och förklara om man inte ser dem i ljuset av dessa välsignelser och förbannelser (2 Kung 17:5-23; 22:11-20; Daniel 9:11-14).

Till skillnad från lagens villkorliga profetior är de messianska profetiorna absoluta. Evangeliet som förkunnas i Gamla testamentet består ofta av förutsägelser om Messias och den andliga frälsningen i Nya testa-

mentets tid. Dessa evangeliets profetior är villkorlösa. De går i uppfyllelse när tiden är inne, därför att Gud sagt så, oavsett hur människor förhåller sig till Gud.

Messianska profetior

En direkt profetia om Kristus och hans profetiska ämbete finns i 5 Mos 18:15, 18, 19.

Mose person och historia är en indirekt profetia om Kristus. Mose var på många sätt en förebild till Kristus. Mose är den ende person i GT, vid sidan om kung David som också är en förebild till Kristus, som utövat ett trefaldigt ämbete som profet (18:15; 34:10-12), präst (2 Mos 32:30-32) och ledare (kung) (33:4,5).

Författare

Bibelkritikerna hävdar att 5 Mosebok inte skrivits förrän tidigast under kungatiden. Deras ”bevis” bygger helt på hypoteser och förutsättningar som inte går att underbygga. Enligt boken själv är Mose författaren (5 Mos 31:24-26). De sista kapitlen, som innehåller Mose välsignelse av Israel samt redogörelsen för hans död, kan ha skrivits av Josua. Han var den inspirerade författaren av delar av nästkommande bok i vår Bibel.

Innehåll

1. Tre tal av Mose riktade till Israels folk, kap 1-30. (Det första talet innehåller en översikt över ökenvandringen och varning för avfall. I det andra talet ges en sammanfattning av Guds lagar och stadgar med några korta förklaringar och en allvarlig förmaning att hålla Guds lag. I det tredje talet framställer han lagens välsignelser och förbannelser.)
2. Mose överlämnar lagboken till leviterna och sjunger en lovprisning, Mose avskedssång, kap 31-32:47.
3. Tre tillägg, kap 32:48-34:12. (Mose död tillkännages, Mose välsignar Israel, redogörelse för hans död och begravning.)

Den goda kampen

– förmaningar mot falsk lära i Pastoralbrev

av Egil Edvardsen

F från allra första början har den kristna kyrkan kämpat mot villfarelser och falska läror. Om den inte hela tiden är på vakt och försvarar ”den sunda läran”, blir den lätt ett offer för villfarelsen. I denna artikel ska vi fortsätta vår genomgång av vissa ställen i de tre pastoralbrev som innehåller förmaningar till att kämpa den goda kampen mot den falska läran. I denna artikel ska vi se på några ställen i Paulus’ andra brev till Timoteus. (Den första artikeln stod i *Biblicum* nr 1/2002).

Fasthet mot villoläran – 2 Tim 2:14-26

”Påminn om detta och uppmana dem allvarligt inför Gud att inte strida om ord. Det är inte till någon nytta utan bryter bara ner åhörarna. Gör allt du kan för att bestå provet inför Gud, likt en arbetare som inte behöver skämmas utan rätt delar sanningens ord. Men oandligt, tomt prat skall du akta dig för. De som befattar sig med sådant kommer att göra allt större framsteg — i ogudaktighet, och deras ord kommer att sprida sig som cancerumörer. Till dem hör Hymeneus och Filetus, som har kommit bort från sanningen. De bryter ner tron för somliga, när de säger att uppståndelsen redan har ägt rum. Guds fasta grund består och har detta sigill: Herren känner de sina och: Var och en som nämner Herrens namn skall hålla sig borta från orättfärdigheten. Men i ett stort hus finns det kärl inte bara av guld och silver utan också kärl av trä och lera, några till heder, andra till mindre heder. Den som därför renar sig och håller sig borta från dessa blir ett kärl till heder, helgat, användbart för sin herre och förberett för allt gott arbete. Fly bort från ungdomens onda begär och sträva efter rättfärdighet, tro, kärlek och frid tillsammans med dem som åkallar Herren av rent hjärta. Avvisa dumma och meningslösa dispyter. Du vet att de föder strider, och en Herrens tjänare skall inte strida utan vara vänlig mot alla, skicklig att undervisa och tålig när han får lida.

Han skall i ödmjukhet tillrättavisa sina motståndare. Kanske ger Gud dem omvändelse, så att de kommer till insikt om sanningen och nyktrar till och slipper loss ur djävulens snara, där de hålls fångna, så att de gör hans vilja”.

Paulus skrev sitt andra brev till Timoteus medan han satt i fängelse i Rom för andra gången under kejsar Nero (ca 66-67 e Kr). Han visste att hans sista stund snart skulle komma. Detta är hans sista brev. Här uppmuntrar han återigen Timoteus att vara frimodig och stark i sin förkunnelse av evangeliet och att vara uthållig och fast i sin undervisning i den sunda läran. ”Som mönster för en sund förkunnelse skall du ha de ord som du har hört av mig, i tro och kärlek i Kristus Jesus. Bevara genom den Helige Ande som bor i oss det goda som har blivit anförtrott åt dig” (2 Tim 1:13-14). ”...hämta kraft i den nåd som finns hos Kristus Jesus” (2:1). ”Härdar vi ut, skall vi också regera med honom...” (2:12).

Luther skriver om 2 Tim:

Detta brev är ett avskedsbrev där Paulus förmanar Timoteus till att fortsätta sprida evangeliet på samma sätt som han hade börjat. Detta är nödvändigt eftersom det finns så många som avfallit och falska andar och läror uppstår överallt. Därför är det en biskops plikt att hela tiden vara på vakt och arbeta för evangeliet.

Men han förutsäger särskilt ... de farliga tiderna vid världens slut. Då ska ett falskt andligt liv vilseföra världen med hjälp av yttre prakt, under vilken all slags ondska och ond vilja har fria tyglar. Det är sorgligt att se hur denna profetian nu i allt för stor grad går i uppfyllelse bland våra präster.¹

Paulus upptar den förmaning han kom med i det första brevet till Timoteus, nämligen att han skulle ålägga de människor han undervisar ”att inte strida om ord”² (v 14, jfr 1 Tim 6:4). Här avser aposteln antingen sådana människor som försökte att överbevisa andra med hjälp av ord (”strida med ord”), eller sådana som drev ändlösa strider om den korrekta meningen av speciella ord och uttryck (”strida om ord”). Detta

¹ *Luther's Works*, St. Louis 1973, band 35, s 389.

² *Logomachein* är sammansatt av *lógos* ”ord” och *máchomai* ”kämpa”. Bauer föreslår översättningen ”mit Worten streiten, Wortgefechte führen” (*Wörterbuch zum Neuen Testament*, Berlin 1952, s 865), medan Liddell och Scott föreslår ”fight about words” (*A Greek-English Lexicon*, Oxford 1968, s 1056).

är typiskt för sådana som älskar att ”diskutera religion”. Deras avsikt är inte att bli uppbyggda i sin egen tro eller föra andra till tro, utan att besegra andra i diskussioner.

I vår iver att bevara Guds ords sanning ska vi ta oss till vara för att hamna i ändlösa ordstrider som ”river ner mer än de bygger upp”.³ På grund av vår gamle och stolte Adam är det alltid en fara för alla präster och teologer att inveckla sig i sådana ordstrider eftersom vi inte gärna vill tappa ansiktet och prestige. Martin Chemnitz säger att en Ordets tjänare ”inte ska sätta igång allehanda onödiga diskussioner och strider om ord ... och skaka om sin åhörare med ständiga bråk, utan bara kämpa mot motståndarna i de konflikter som är nödvändiga för att bevara lärens renhet”.⁴

Vi ska inte involvera oss i ordstrider, men det betyder inte att vi inte ska bemöta den falska läran med hjälp av ord hämtade från Skriften. Herrens ord ska vi bevara och försvara (Joh 14:23-24). I sin utläggning av 2 Tim kommer prof Irwin Habeck med följande tankeväckande påminnelse:

Om någon vanligtvis uttrycker sanningen på ett annorlunda sätt än vi skulle vilja uttrycka den, men som framdeles återger sanningen tydligt ska vi vara viljiga att ge efter. Men det finns tider då vi ska vara förberedda att kämpa till döds hellre än att uppge ett ord. Vi bifaller Athanasius för att han så hårdnackat vägrade att uppge ordet *homooúsios* i striden med Arius, och vi bifaller Luther för att han vägrade att uppge ordet *är* i debatten med Zwingli. Det var helt andra saker än det som Paulus varnar för här. Han varnar för den typen av ordstrid som inte tjänar någon god avsikt, utan endast till att ödelägga dem som åhör dessa ordstrider.⁵

I de fall vi måste ta strid, då Guds ords sanning står på spel, ska vi tala sanning ”i kärlek” (Ef 4:15). I stridens hetta är det lätt att ge efter för den stolta naturen som är orsak till både ”fiendskap, strid, rivalitet, vredesutbrott, självhävdelse, stridigheter och partisinne” (Gal 5:20). Bekän-

³ SKB, s 545: ”Därför hava vi velat giva klart till känna, att man alltid bör göra åtskillnad mellan å ena sidan onödiga tvister, som mera riva ner än bygga upp och varigenom kyrkan oroas, och å andra sidan nödvändiga strider rörande trons artiklar och den kristna lärens främsta huvudstycken, enär för sanningens bevarande den motsatta läran måste avvisas.”

⁴ Martin Chemnitz, *Ministry, Word, and Sacraments*, St. Louis 1981, s 47.

⁵ Irwin J. Habeck, *2 Timothy – Be Strong*, Milwaukee 1997, s 43.

nelskrifterna säger att ”Även många irrläror ha uppstått i kyrkan blott därigenom, att lärarna varit förbittrade på varandra”.⁶

Ordstriderna verkar endast ödeläggande på dem som lyssnar till dem. De medför *katastróphē* för dem, säger Paulus. Så allvarligt är det alltså med onyttiga ordstrider att människor därigenom kan förlora sin tro. Det ”bryter ner tron hos somliga” (v 18). Här är det tal om liv eller död, andligt talat. Därför ska Timoteus pålägga dessa kverulanter ”allvarligt inför Gud” (inför Guds ansikte, v 18 – *enópion tou theou*), att de ska upphöra med det.

Istället för att engagera sig i sådana onyttiga diskussioner, ska Timoteus ”anstränga sig” (*spoudázēin*) till ”att rätt dela sanningens ord” (v 15). *Orthotomeîn* betyder ordagrant ”att dela rätt” eller ”att rätt skilja”.⁷ Översättarna har tydligen haft svårt att enas om ordets betydelse, eftersom översättningarna avviker från varandra. Svenska Folkbibeln är bland de få som följer Luthers översättning ”recht teilen das Wort der Wahrheit” (rätt dela sanningens ord).⁸

Timoteus skulle vinnlägga sig om att tillämpa ordet rätt. Det krävs erfarenhet och skicklighet för att avgöra på vilket sätt Guds ord ska tillämpas i människors olika livssituationer. Ordets förkunnare ska vara som en trogen och klok tjänare som delar ut mat till de andra tjänarna i rätt tid (Matt 24:45). Paulus skriver i Kolosserbrevet: ”Honom predikar vi genom att förmana varje människa och undervisa varje människa med all vishet, för att ställa fram varje människa som fullkomlig i Kristus” (Kol 1:28). Och i 1 Tess 5:14 läser vi: ”Vi uppmanar er, bröder: tillrättavisa de oordentliga, uppmuntra de missmodiga, ta er an de svaga och ha tålmod med alla.”

⁶ SKB, s 142-143.

⁷ 2 Tim 2:15 är det enda stället i hela NT där *orthotomeîn* förekommer. Det finns dock i Septuaginta (den grekiska översättningen av GT) i Ords 3:6 och 11:5 tillsammans med *hodoús* (”väg”), och betyder något i likhet med ”att skära vägen rätt genom landskapet” på ett sådant sätt att det inte är nödvändigt med någon omväg för att nå målet. *Orthotomeîn* är en sammansättning av adjektiven *orthós* ”rätt” och *tomós* ”skarp”. I Hebr 4:12 beskrivs Guds Ord som *tomóteros*, ”skarpare”, än ett tveeggat svärd. (Se Bauer, *op cit*, s 1054 och 1494.)

⁸ Lenski skriver: ”One has thought of running a straight furrow, another of a mason cutting stones straight; to which R, W.P. [A.T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*] replies, why not let the tentmaker Paul think of cutting straight the camelhair cloth for tents? and adds: ’Certainly plenty of exegesis is crooked enough (crazy – quilt patterns) to call for careful cutting to set straight.’ Robertson is close to the point.” (Lenski, *op cit*, s 799).

Därför är det inget fel i att använda 2 Tim 2:15 som en förmaning till att rätt skilja mellan lag och evangelium i förkunnelsen, så som bekännelseskriterierna gör i Apologien: ”Och detta bör man rätt dela, såsom Paulus säger (2 Tim 2:15). Ty man må se till vad Skriften tilldelar lagen och vad den tilldelar löftena”⁹, eller som t ex C. F. W. Walther gör i sin pastoralteologi.¹⁰ Den som förkunnar Guds ord, ska kunna skilja rätt mellan lag och evangelium. Han ska förkunna lagen för att avslöja synden och skapa sorg över den, och han ska förkunna evangelium till tröst och styrka för syndaren. Han ska inte ”kasta pärlor för svin” (Matt 7:6), d v s trösta en obotfärdig syndare med evangeliet. Han ska inte heller förkunna lagen för en ångrande syndare.

Alla kristna förkunnare och lärares huvuduppgift är att rätt förkunna lag och evangelium. Ingenting är viktigare än detta. Walther kallar det för teologins ”svåraste och högsta konst”.¹¹ En förkunnelse som blandar samman lag och evangelium, är den allvarligaste form av falsk lära. När evangeliet inte förkunnas i all sin klarhet, utan sammanblandas med lagen t ex genom att villkor knyts till frälsningen, blir nådens evangelium förvandlat till en gärningslära och ger ingen tröst till en förtvivlad syndare. När å andra sidan lagen inte förkunnas i all sin stränghet, utan förkunnas på så sätt att det är möjligt för den naturliga människan att hålla den, leder det endast till fariseism och egenrättfärdighet hos åhörarna.

En rätt förkunnelse av lag och evangelium blir däremot till uppbyggelse för den kristna församlingen. En Ordets förkunnare som ”rätt delar sanningens ord” är ”en arbetare som inte behöver skämmas” och som har bestått provet inför Gud (v 15). Om en arbetare har gjort ett

⁹ SKB, s 133.

¹⁰ C.F.W. Walther, *Amerikanisch-Lutherische Pastoraltheologie*, St. Louis 1906, s 79: ”Zur Reinheit der Lehre gehört aber auch, dass das Wort der Wahrheit ”recht getheilt”, dass nemlich Gesetz und Evangelium wohl unterschieden werde, 2 Tim 2:15.” Se också Walthers *The Proper Distinction Between Law and Gospel*, St. Louis 1928, s 32f: ”The term *orthotomein* in this text, which has been rendered by ”rightly dividing”, is plainly used in a metaphorical sense. It is derived either from the action of priests when dividing the sacrificial offerings or from that of the head of a family when he apportions food and drink to the members of his household. The latter meaning seems to be the correct one ... In the same manner a preacher must give to each of his hearers his due: he must see to it that secure, care-free, and wilful sinners hear the thunderings of the law, contrite sinners, however, the sweet voice of the Savior’s grace. That is what it means to give to each hearer his due”.

¹¹ *The Proper Distinction Between Law and Gospel*, tes III.

dåligt jobb, har han anledning att skämmas inför sin herre, men om han har gjort ett bra jobb och utfört det han skulle göra, då har han ingenting att skämmas för.

Aposteln använder en bild från medicinen för att illustrera hur ödeläggande den falska läran är. Han säger att ”oandligt (*bébelos*) och (*kenophonía*) tomt prat” från de falska lärarna (v 16) sprider sig bland människor på samma sätt som ”kallbrand” (*gángraina*) i människokroppen. Det är dött kött, det kan inte läkas. Det enda läkaren kan göra är att skära bort det döda köttet (SFB övers. *cancertumörer*). På samma sätt är det med dessa lärare som Paulus beskriver. Det enda de troende kan göra, är att ”vända sig bort från (*perístemi*) de falska lärarnas oandliga och tomma lära. Men att vända sig bort från de falska läran, betyder också att vända sig bort från de falska lärarna. Hur skulle det vara möjligt att upprätthålla en andlig gemenskap med de falska lärarna och samtidigt vända sig bort från deras lära? Hur är det möjligt att tillhöra samma kyrka som falska lärare och samtidigt vända sig bort från deras falska lära? Också här talar aposteln om att bryta gemenskapen med villolärarna (jfr Rom 16:17).

Att den falska läran liknas vid kallbrand, påminner oss om Jesu varningar för ”fariseernas och sadduceernas surdeg” i Matt 16:6. Den falska läran är som en surdeg som genomsyrar hela degen (jfr 1 Kor 5:6-8). Därför ska vi undvika och avlägsna den.

Aposteln nämner två falska lärare vid namn (v 17). Hymeneus är också omnämnd i 1 Tim 1:20. Vi vet ingenting om den andre, Filetus, bortsett från omnämmandet här i 2 Tim 2:17. De falska lärarna ska namnges så att de troende vet vilka de är. Inte alla troende har samma förmåga att avslöja den falska läran. De falska lärarna gömmer sig ofta bakom ett fromt och kristet yttre. Därför ska deras sanna identitet avslöjas. En trofast herde ska inte bara beskriva villoläran i allmänhet, utan också peka ut vilka personer eller samfund som driver den.

Det speciella med Hymeneus och Filetus var att de förkunnade en falsk lära om uppståndelsen (v 18). De hävdade att uppståndelsen redan hade ägt rum. De använde sig av samma ord som aposteln i sin undervisning. De förnekade inte uppståndelsen, men de påstod att uppståndelsen redan skett. Antagligen förnekade de den centrala delen av den kristna trosbekännelsen, nämligen tron på den kroppsliga uppståndelsen. De troende ska inte låta sig luras av att de falska lärarna ofta tillsynes

använder de rätta orden. Den falska läran ligger som regel inte i själva orden, utan i ordens betydelse och innehåll.

Paulus säger att de hade ”kommit bort från sanningen”. Egentligen står det att ”de hade gått fel när det gäller sanningen”¹² (jfr 1 Tim 6:21). Till en början kan de ha haft goda motiv och önskan om att fördjupa läran om uppståndelsen. Men de har på något ställe i sin läroutveckling kommit fel – kanske därför att de bedrivit ordstrider? – och hamnat i en grov villfarelse om denna så viktiga lära i den kristna tron. Att deras falska lära var allvarlig, ser vi av resultatet: ”De bryter ner tron hos somliga”.

Nästa avsnitt, v 20-26, inleds med ett litet *dé*. Detta lilla ord knyter samman det följande med det föregående, v 14-19. I v 14-19 har Paulus förmanat Timoteus att lägga sig vinn om att förkunna Guds ord rätt. Han har varnat för att använda tid till onyttiga ordstrider, och han har förmanat Timoteus att akta sig för falska lärare som Hymeneus och Filetus. Nu vill han förklara hur Timoteus ska gå till väga när han ska ta sig an de troende, som står i fara att bli vilseförda.

Här använder han en annan bild för understryka betydelsen av att undvika falska lära. Han talar om ett stort hus med olika typer av kärl. Några är till ”fint bruk” och andra till ”simpelt bruk”¹³ (v 20). Det huset är tydligen en bild av den synliga kyrkan. I Kristi kyrka av troende, den osynliga kyrkan, finns det endast ”kärl av guld eller silver”. Där finns det endast människor som blivit renade och köpta med Kristi dyrbara blod. Om dessa heter det i v 19: ”Herren känner de sina.” Något helt annat är det i den synliga kyrkan. Där finns det både sanna och falska troende sida vid sida (jfr Jesu liknelse om ogräset i åkern, Matt 13:24 ff, och om fisknoten, Matt 13:47 ff).

Paulus avsikt med hans beskrivning av den synliga kyrkan är att göra klart för Timoteus att det alltid kommer att finnas ”kärl till vanheder”. Falska bröder kommer att finnas i kyrkan. Några kommer att vara hycklare, och vi har ingen möjlighet att döma deras hjärtan eftersom det endast är Herren som kan se in i deras hjärtan. Men i andra fall kommer det att vara helt tydligt att någon så kallad broder är ett ”kärl till vanheder”. När deras lära prövas i ljustet från Guds ord, då står det klart att de tagit fel om målet och kommit bort från sanningen (v 18).

¹² *estóchesan* är aorist av *astochéo* ”ta fel på vägen, gå vilse”. Se också Bauer, *op cit*, s 214.

¹³ *há mén eis timén há dé eis atimían* – ”några till heder andra till vanheder”.

Sådana ska Timoteus och alla troende ”akta sig för”¹⁴. De ska undvika och fjärma sig från falska lärare som Hymeneus och Filetus. De ska inte ha något med dem att göra och hela tiden se till att kallbranden från deras lära inte kryper in i deras egna tankar och värderingar. Då kommer de att bli ”kärll till heder, helgat, användbart för sin herre och förberett till allt gott arbete” (v 21).

Timoteus får också förmaningen av aposteln att han ska ”fly bort från ungdomens onda begär” och istället ”sträva efter rättfärdighet, tro, kärlek och frid tillsammans med dem som åkallar Herren av rent hjärta” (v 22). De troende ska både *fly från* och *sträva efter* något. Det är god psykologi i detta. Endast negativa förmaningar kan verka frustrerande; positiva förmaningar däremot verkar utmanande. ”Ungdomens onda begär” (*tás neoterikás epithymías*) kan betyda många saker. Det är möjligt att Paulus tänker på sexuella frestelser. Av sammanhanget är det lika sannolikt att han menar stolthet, syndiga ambitioner, äresjuka, strävan efter makt och berömmelse, intellektuell tillfredsställelse i att vinna ordstrider, etc. Antagligen är den bästa tolkningen av ”ungdomens onda begär” att finna i motsatsen till det Timoteus skulle sträva efter, nämligen rättfärdighet, tro, kärlek och frid.

Att en pastor ska arbeta för frid förklaras i v 23-26. Där varnar Paulus för ”dumma och meningslösa dispyter”. Det leder endast till ”strider” (*máchas*). En Herrens tjänare ska inte ”strida” (*máchomai*). Han ska vara som sin Herre Kristus (Matt 12:18-19; jfr också Matt 5:9; Hebr 12:14). Herrens tjänare har en stor och allvarlig uppgift. De ska ha omsorg om själarna och sörja för deras andliga välfärd. Därför ska de inte vara upptagna av onyttiga diskussioner, utan vara vänliga mot alla. De som säger emot ska de tillrättvisa med mildhet (v 25). Det betyder inte att de inte ska ta till motmedel mot de falska lärarna och till och med namnge dem om det är nödvändigt. Men de ska alltid ha i tankarna att deras främsta mål är själarnas frälsning. Denna balans, att å ena sidan ha en klar och tydlig avvisning av falska lärare och samtidigt en mild tillrättvisning av motståndare, är något som pastorer och kyrkoledare hela tiden måste öva sig i och ha i tankarna. Om den ena delen praktiseras fel kan det orsaka stor skada i kyrkan.

¹⁴ *ekkatháre* aorist konjunktiv av *ekkatháiro* ”grundligt rensa”. Samma verb används också i 1 Kor 5:7, där det talas om att rensa ut den falska lärans surdeg.

En mild tillrättavisning i stället för en kärlekslös avvisning kan ofta leda till att människor ”nyktrar till och slipper loss ur djävulens snara” (v 26). En Herrens tjänare får aldrig glömma vem som är hans huvudfiende. Det är inte människor, det är djävulen. Den onde fienden står bakom all falsk lära och alla falska lärare. Han är orsak till att människor fångas i hans snara. Bara den allsmäktige Guden kan befria människor ur denna fångenskap. Han gör det just genom sitt Ord som förkunnas och undervisas av alla trogna tjänare.

Håll fast vid det du har lärt – 2 Tim 3:12-17

”Så kommer också alla som vill leva gudfruktigt i Kristus Jesus att förföljas. Men onda människor och bedragare skall göra framsteg — till det sämre. De bedrar och blir själva bedragna.

Men håll fast vid det som du har lärt dig och blivit överbevisad om. Du vet av vilka du har lärt det, och du känner från barndomen de heliga Skrifterna som kan göra dig vis, så att du blir frälst genom tron i Kristus Jesus. Hela Skriften är utandad av Gud och nyttig till undervisning, till bestraffning, till upprättelse och till fostran i rättfärdighet, för att gudsmänniskan skall bli fullt färdig, väl rustad för varje god gärning.”

Att varna för falsk lära är inget trevligt arbete. Det gör inte gott för köttet. Den gamle Adam vill helst slippa att bli varnad. Pastorns egen gamla människa vill helst slippa att förmana och varna andra. Hur mycket lättare är det inte att hålla sig på god fot med alla? Att stå fast grundad på Guds ord och kämpa mot falsk lära, kan i många fall också föra till yttre förföljelse. Ja, faktum är att ”så kommer också alla som vill leva gudfruktigt i Kristus Jesus att förföljas,” säger aposteln (v 12). Detta hade Jesus redan förutsagt: ”tjänaren är inte förmer än sin herre. Har de förföljt mig, ska de också förfölja er” (Joh 15:20).

Detta motstånd mot Guds ord kommer bara att tillta (Matt 24:12). Jesus förutsade också: ”Många falska profeter ska träda fram och bedra många” (Matt 24:11). Här kallar Paulus dessa falska profeter för ”onda människor och bedragare”¹⁵, och säger att ”de ska göra framsteg – till det

¹⁵ Góes som översätts med ”bedragare”, kan också betyda ”trollkarl” (se Bauer, *op cit*, s 298). Ordet kommer ur roten *goáo* som betyder ”yla, klaga”. Betydelsen har kanske anknytning till att

sämre” (v 13). De kan ha börjat i det lilla genom att de har uppfunnit en ny och falsk lära. Därefter har de försökt att vinna anhängare till sin nya upptäckt. Eftersom de om och om igen har tagit upp sin falska lära, har de själva börjat tro på den. ”De bedrar och blir själva bedragna”.

Medan de falska profeterna hela tiden utvecklas ”till det sämre”, ska Timoteus och alla sanna Ordets förkunnare hålla fast vid det som de lärt sig och blivit överbevisade om (v 14). Skriften ser överhuvudtaget inte som något berömvärdt att ”vara på väg” – som det heter så fint i vår tid – när det gäller vår kristna tro och överbevisning. Tvärtemot ska vi stå fast vid det vi har lärt och blivit överbevisade om. För att kunna stå emot den falska läran är det alldeles nödvändigt att vi själva har en fast och trygg övertygelse som är fast grundad på Guds ord.

Detta betyder inte att vi aldrig någonsin måste överge sådant som vi blivit överbevisade om tidigare. Luther tvingades överge många av de ”övertygelser” han hade fått som ung katolsk munk. Därför förklarar Paulus i de följande verserna vilka övertygelser vi inte ska ge upp. Det är övertygelser vi fått från ”de heliga skrifterna”, de som kan göra oss visa till frälsning genom tron på Kristus Jesus” (v 15), från de skrifter som är ”inspirerade av Gud och nyttiga till undervisning, till bestraffning, till upprättelse och till fostran i rättfärdighet” (v 16). Den övertygelse som bygger på dessa heliga skrifter, ska vi hålla fast vid. Däremot kan och ska vi överge all ”övertygelse” som bygger på de falska lärarnas bedrägeri.

Vi ska hålla oss till ”de heliga skrifter”¹⁶ och till hela Skriften¹⁷. Dessa är inte vilka ”heliga skrifter” som helst, utan ”de som kan göra dig vis, så att du blir frälst genom tron i Kristus Jesus”. Det är inte döda bokstäver,

trollkarlen skrek ut sina besvärjelser med en klagande stämma. ”We are reminded of preachers who seem to think that their message sounds more divine if they present it in an unnatural tone of voice, high-pitched or unctous” (Habeck, *op cit*, s 74).

¹⁶ [tå] *hierá grámmata* betyder egentligen ”de heliga bokstäverna”.

¹⁷ *pása graphé* ”hela Skriften”; se *Biblicum* 3/1996, s 90. Dr Georg Stöckhardt är bland dem som menar att *pása graphé* ska översättas ”all skrift”: ”Den Ausdruck ’alle Schrift’, ’alles was Schrift ist’ lässt man durch den vorgehenden, *tå hierá grámmata*, nomiert sein und versteht darunter alles, was in die Kategorie der heiligen Schriften gehört... *Pása graphé theópneustos*, ’alle Schrift von Gott eingegeben’, ist darum keine vage, unbestimmte Grösse, so dass jeder nach Belieben irgendwelche Schrift in diese Rubrik von Schriften hineinnehmen oder davon ausschließen könnte... Und an unserer Stelle nötigst uns der Kontext, bei *pása graphé theópneustos* an eben die Schriften zu denken, welche der Apostel soeben *tå hierá grámmata*, ’die heiligen Schriften’, genannt hatte (från artikeln ”Was lehrt St. Paulus 2 Tim 3:15-17 von der Inspiration?” i *Lehre und Wehre*, Okt. 1892, s 292).

utan de har kraft i sig (*dynámenos*). Det är en Guds kraft till frälsning (Rom 1:16). Den som läser dessa heliga skrifter, kommer med Guds nåd till tro på sin Frälsare Jesus Kristus. Aposteln använder presens particip av verbet, och visar därmed att skrifterna har denna kraften hela tiden, oupphörligt. De heliga skrifterna är hela tiden i stånd att ge denna vishet till frälsning. Timoteus och alla troende ska därför öva sig i dem och göra sig mer och mer bekanta med dem. Ju mer en kristen känner de heliga skrifterna, desto fastare blir tron och desto mer orygglig är han i mötet med dem som försöker föra vilse.

Hur kan de heliga skrifterna ha en sådan kraft? Därför att de är ”inspirerade av Gud” (*theópneustos*) (v 16). Det Timoteus hade lärt sig från barndomen var Guds egna bokstäver. De hade blivit nerskrivna av olika författare med gudomlig inspiration. Det var den heliga Skrift som inte kan sättas ur kraft (Joh 10:35). Timoteus hade lärt det Ord som är sanningen (Joh 17:17).

I motsats till de falska lärarnas onyttiga prat (1 Tim 1:6), har Guds ord stort nyttovärde. Det är nyttigt till ”undervisning, till bestraffning, till upprättelse och till fostran i rättfärdighet, och har förmågan att utrusta de troende ”för varje god gärning” (v 17). Skriften är verkligen nyttig. ”Om det hade funnits en bok på marknaden om vilken anmäla- ren kunde säga samma sak som Paulus här säger om Skriften, skulle vi ha sprungit för att köpa den. Men det finns ingen bok som liknas vid Bibeln.”¹⁸

I den goda kampen för den sunda läran och emot all falsk lära har vi ett mäktigt vapen. Vi har Guds eget inspirerade ord, det ord som aldrig ska förgås, om så himmel och jord förgås (Luk 21:33).

Predika Ordet i tid och otid! – 2 Tim 4:1-5

”Jag uppmanar dig allvarligt vid Gud och Kristus Jesus, som skall döma levande och döda, och inför hans uppenbarelse och hans rike: predika ordet, träd fram i tid och otid, bestraffa, tillrättvisa och förmana, med allt tålmod och all undervisning. Ty det skall komma en tid då människor inte längre skall stå ut med den sunda läran, utan efter sina egna begär skall de samla åt sig mängder av lärare, allteftersom det kliar dem i

¹⁸ Habeck, *op cit*, s 81.

öronen. De vägrar att lyssna till sanningen och vänder sig till myter. Men var du sund och förnuftig i allt, bär ditt lidande, utför en evangelists gärning och fullgör din tjänst.”

När de heliga skrifterna är så nyttiga som aposteln beskrivit det i 3:15-17, ska de användas. Guds ord får inte vara oanvänt, då blir det inte till någon nytta. Det får inte heller bara vara föremål för vetenskaplig forskning och intressanta studier. Det ska brukas så att det kan göra nytta, med andra ord: Ordet ska förkunnas! Paulus förmanar Timoteus ”allvarligt vid Gud och Jesus Kristus, som ska döma levande och döda”. För en sak är säker: blir inte Guds ord förkunnat, har den falska läran fritt spelrum. Då ligger fältet öppet för fienden.

”Ordet” (*ho logos*) är en tredje synonym aposteln använder i detta sammanhang. Tidigare har han talat om ”de heliga skrifterna” (*tá hierá grammata*) (3:15) och ”hela skriften” (*pása graphé*) (3:16). Det är detta Timoteus ska förkunna¹⁹. Han ska vara en häröld för Ordet. En häröld talar med sin konungs auktoritet. Han ska kungöra det budskap kungen har befallt honom att förkunna. Han ska inte ta bort något eller lägga till något efter eget gottfinnande. (Jfr de gammaltestamentliga profeternas ”Så säger Herren”.)

Han ska förkunna Ordet ”i tid och otid”, d v s både när den som lyssnar önskar att höra det (som t ex vid gudstjänsten), och när den som lyssnar inte vill höra det som förkunnas. Paulus säger att Timoteus ska ”stå beredd” att förkunna. Han ska inte vara försagd eller tvivla utan frimodigt och bestämt förkunna Ordet. Han ska göra det för att överbevisa (jfr 3:16b) och tillrättavisa²⁰, men också för att uppmuntra den som blivit överbevisad och tillrättavissad. Med andra ord: Timoteus skulle förkunna lagen till överbevisning om synden och evangeliet till tröst och uppmuntran. Det skulle han inte sluta med att göra. Om människor vänder sig bort från Ordet, ska den som är kallad att förkunna det likväl inte ge upp (jfr Gal 6:9). Ordet vänder aldrig tomt tillbaka, utan har alltid sin verkan, antingen verkan är att det blir mottaget i tro, eller att människor vänder sig bort ifrån det i förakt och vantro (Jes 55:12).

¹⁹ *kerýsso* av subst. *kéryks* ”häröld”.

²⁰ *epitímáo* ”tillrättavisa”, kommer från *timé* som betyder ”värde” eller ”pris”. När vi tillrättavisar eller tillrättalägger en handling, värderar vi handlingen. Vi kallar den god då den är i överensstämmelse med Guds ord och dålig då den står i motsättning till Guds ord.

Det Paulus förutsäger i v 3-4 är en allvarlig beskrivning av vår egen tid: ”Ty det skall komma en tid då människor inte längre skall stå ut med den sunda läran, utan efter sina egna begär skall de samla åt sig mängder av lärare, allteftersom det kliar dem i öronen. De vägrar att lyssna till sanningen och vänder sig till myter.” Vi har tidigare sett hur Paulus kallar den kristna läran en ”sund” lära och Guds ord ett ”sunt” ord (1 Tim 1:10; 6:3; 2 Tim 1:13; Tit 1:9; 2:1). Guds ord är sunt för själen, den falska läran är osund.

Därför är det sorgligt att människor hellre vill ha det som är osunt. Guds ord tillfredsställer inte den naturliga människan. Lagen är plågsam eftersom den avslöjar synden. Evangelium är en dårskap för förnuftet (1 Kor 1:18). Vad Bibeln lär är antingen för strängt eller för enfaldigt eller obegripligt. Människor vill ha något som passar bättre för dem, något som ”kliar i öronen”. Därför skaffar man sig lärare som talar sådant som man önskar höra. Sådana lärare, präster och predikanter kommer det alltid att finnas tillräckligt av. Det finns tillräckligt av dem som vill bli populära och ge folk det de vill ha.

De vänder sig bort från sanningen och håller sig till myter (v 4). Det som är typiskt för myterna är att de har en gnutta sanning i sig och en viss anknytning till verkliga händelser. Också de falska lärarnas myter har en viss sanningshalt och det gör det svårt för obefästa själar att avslöja dem. Dessutom är det ofta fina historier som är trevliga att höra och lätta att komma ihåg. Men de har ingenting med Guds ords sanning att göra och de kan inte uppbygga själen.

Men du, säger Paulus till Timoteus, ska inte ha hålla på med sådant. ”Du ska vara nykter i allt det du gör” (v 5). När folk i hopar strömmar till de falska lärarna är det lätt för vilken trogen lärare som helst att börja tvivla på sin egen ställning. Kanske är det som de andra förkunnar inte så allvarligt? Hur kan vi vara säkra på att det vi förkunnar är sanningen? ”Var nykter!”²¹ förmanar Paulus. Låt dig inte bringas ur fattningen! Bli inte förvirrad eller distraherad av att så många följer de falska lärarna!

”Utför en evangelists gärning och fullgör din tjänst” (v 5), även om det skulle leda till lidande. De falska lärarna kan gå så långt att de förföl-

²¹ *néphe* imperativ av *népho* ”vara nykter”; ”frei sein von jeder geistigen und seelischen Trunkenheit, von Überschwang, Leidenschaft, Überstürzung, Verwirnis, Exaltiertheit” (Bauer, *op cit*, s 978). ”It refers to the kind of being awake that results when no drugs has been taken to dull the senses” (Habeck, *op cit*, s 88).

jer Ordets trofasta förkunnare både fysiskt och psykiskt. Av Hebr 13:23 vet vi att Timoteus blev fångslad. I 3:12 framställde Paulus ett axiom: ”Alla som vill leva gudfruktigt i Kristus Jesus får lida förföljelse.” Ordets förkunnare blir ofta de första som får erfa motstånd och förföljelse, eftersom de står i främsta ledet i kampen. Men själens frälsning är alltför viktig för att låta sig stoppas. Evangeliet ska också i fortsättningen bli förkunnat. Den falska läran ska inte få fritt spelrum utan hela tiden bemötas och bekämpas med Guds ord som vapen. Den goda striden för själens frälsning får aldrig avslutas.

(forts)

Litteratur:

Habeck, Irwin J, *2 Timothy – Be Strong*, Milwaukee 1997.

Hendriksen, William, *Exposition of The Pastoral Epistles*, Grand Rapids 1957.

Hoerber, Robert G, (General Editor), *Concordia Self-Study Bible – New International Version*, St. Louis.

Kretzmann, P.E., *Die Pastoralbriefe*, St. Louis 1918.

Lenski, R.C.H., *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon*, Minneapolis 1964.

Schuetze, Armin W., *The People's Bible – 1 Timothy, 2 Timothy, Titus*, Milwaukee 1991.

Wohlenberg, G., *Die Pastoralbriefe i Kommentar zum Neuen Testament* utgiven av Theodor Zahn, Leipzig 1906.

Jesajas undervisning om Messias

av Seth Erlandsson

Av GTs skriftprofeter talar Jesaja mer än någon annan om Messias. Det är därför inte så underligt att NTs författare citerar denna profet oftare än någon annan profet eller bok i GT. Jesajas profetrulle presenteras som ”det som Jesaja har sett” (1:1), dvs det som Herren har uppenbarat för honom. Herren har låtit profeten se hur det som namnet ”Jesaja” betyder skall fullbordas, nämligen att ”HERREN är frälsningen”. Därför innehåller Jesajarullen mycket om Herrens ingripande i Israels historia och om det avgörande frälsningsingripandet: Messias ankomst och frälsningsverk för både Israel och hednafolken. Jesaja beskriver hur han har sett den samtida världsmakten, fienden Assur-Babel, gå under och hur Herren låter Koresh bli folkets befriare från Babel och möjliggöra Sions återuppbyggnad. Men den stora frälsningen, både för Sion och för hednafolken, kommer genom Messias, som är en telning från Isais avhuggna stam (11:1) och samtidigt ett ”Under”, nämligen Herren själv, ”Mäktig Gud” eller ”Gud, Hjärten” (9:6).

Självklart måste man betvivla dessa uppgifter **om man utgår ifrån att sådana syner om framtida händelser inte är möjliga**. För den naturalistiska filosofin, som slog igenom på bred front inom bibelforskningen under 1800-talet, finns därför bara två utvägar: 1) Om Messiasprofetiorna härrör från Jesaja, kan de inte handla om en kommande gudamänniska, den Messias som NT talar om, utan måste syfta på någon eller något som Jesaja utan övernaturlig uppenbarelse kunde se eller tänka på. 2) Profetior som ofrånkomligen handlar om framtida händelser, t ex Babels fall och Koresh insats för Jerusalems återuppbyggnad, måste ha kommit till långt efter Jesajas tid, när det var mänskligt möjligt att veta något om dessa saker. De är alltså inga verkliga profetior utan vittnar om att mycket i Jesajaboken är senare tillägg. Alltsedan 1800-talet har

därför stora delar av Jesajaboken fränkänts profeten Jesaja och tillskrivits andra personer från senare tidsperioder.

Bibel 2000 utgår från den bibelvetenskap som är präglad av de ramar som den naturalistiska filosofin sätter för vad som kan vara vetenskapligt möjligt. Låt mig börja med **en översiktlig jämförelse** mellan tolkningen av några ställen i Jesajaboken *före* den naturalistiska filosofin genomslag inom bibelvetenskapen och *efter* att så skett i och med den sk historisk-kritiska bibelforskningen.

Före: **Jes 7:14** profeterar om ett märkligt tecken på Guds förmåga att rädda Sion, nämligen att en davidisk Messias skall födas av en *jungfru*. Tillämpningen av detta ställe i Matt 1:22-23 på jungfru Maria och Jesu födelse blir ett tydligt exempel på att Jesus och frälsningen genom honom är förutsagd i GT. Det hebreiska ordet *`almá* är ordet för en ung kvinna som är sexuellt orörd, dvs en jungfru, och därför översätts *ha-`almá* korrekt med "jungfrun" (på grekiska *há parthénos*) av judiska lärde långt före Jesu födelse.

Efter: Hon som skall föda kan inte vara en jungfru, eftersom jungfrur inte kan bli med barn. Det hebreiska ordet kan därför bara beteckna en giftasvuxen ung kvinna (se BKs not till Jes 7:14). Översättningen "jungfru" och användningen av Jes 7:14 i Matt 1:22-23 anses felaktig (se BKs not till Matt 1:23). Av förnufts skäl måste någon åsyftas inom profetens naturliga synkrets. Sålunda påstår BK i noten till Matt 1:23: "Orden (*Jungfrun skall bli havande*) syftar i sitt ursprungliga sammanhang på en ung kvinna i Jesajas samtid." BK avvisar därför översättningen "Jungfrun skall bli havande" och översätter i stället Jes 7:14 så här: "Den unga kvinnan är havande." Nu har man fått bort profetian om en framtida födelse och miraklet att den som skall föda är en jungfru. Verkliga profetior och verkliga mirakler ryms ju inte inom ramen för en naturalistisk världsbild.

Före: **Jes 9:6** profeterar liksom 7:14 om Messiasbarnets födelse och att detta människobarn är ingen mindre än Gud själv, *El gibbór* = "Gud, Hjalten" (så översätter BK dessa ord i Jes 10:21 men inte i Jes 9:6) eller "den mäktige Guden".

Efter: Jesaja profeterar inte om den kommande Frälsaren utan "talar antingen om en tronarvinges födelse eller om en kungs tronbestigning" (BKs not till Jes 9:6). Därför ändras översättningen av *El gibbór* till "Gudomlig hjälte" just i 9:6 (inte i 10:21) så att kap 9:1-7 kan tillämpas

på en vanlig kung i Israel på Jesajas tid. NTs tillämpning av Jesaja 9 på Jesus blir sålunda en förvanskning av den ursprungliga innebörden.

Före: **Jes 42:1-9; 49:1-13; 50:4-9 och 52:13-53:12** handlar om Guds särskilde Tjänare, som skall komma och utföra Guds frälsningsverk för både Sion och hednafolken. Gud har många utvalda tjänare som Abraham, Mose, David och Israels folk. I Jes 40ff lyfts flera gånger Israel fram som Guds utvalde tjänare. Men denne tjänare har på många sätt svikit sin uppgift: "Vem är så blind som min tjänare och så döv som min budbärare som jag sänder? Vem är så blind som min förtrogne, så blind som HERRENS tjänare? Du har sett mycket men inte tagit vara på det. Fastän öronen är öppna, lyssnar ingen" (42:19f). Alla Guds tjänare utom Messias, Guds sanne tjänare, är mer eller mindre märkta av synd och kan inte utföra den universella och ställföreträdande gottgörelse som denne specielle Tjänare skall utföra (42:6-7; 49:6; 53:5,11). "Vi gick alla vilse som får, var och en gick sin egen väg, men all vår skuld lade HERREN på honom" (53:6). Den sanne Tjänaren sviker inte sin uppgift. Han är vad Israel borde vara, trogen i allt, det sanna Israel (49:3), och har en uppgift både mot Israel och mot hednafolken (49:6).

Efter: De ovannämnda s k "Tjänaresångerna" handlar inte enligt de flesta bibelkritiker om en kommande Messias och kan därför inte tillämpas på Jesus så som sker i NT. Eftersom Israel tilltalas som "du min tjänare" (t ex i 41:8), anser BK att Tjänaren i "Tjänaresångerna" också avser "Israels folk" eller "en grupp inom folket som för profeten representerar det sanna Israel" (ur not till 42:1). Angående 49:1ff säger BK i en not till detta avsnitt: "Tjänaren kan här liksom annars i Jes 40-55 vara Israel. Tjänaren är då en sinnebild för de israeliter som under fångenskapens lidanden och frestelser varit trogna mot Herren och därför har en uppgift mot folket som helhet och mot andra folk (v. 6; jfr 42:6; 52:10)." Också den tredje Tjänaresången avvisas som messiansk. I en not till 50:4 heter det: "Den som talar är troligen Israel, som här personifieras som en profet; jfr noter till 42:1 och 49:1ff)."

Kan då den historisk-kritiska bibelvetenskapen komma ifrån att Jes 52:13-53:12 är en mycket tydlig skildring av den syndfrie (v 9) Messias ställföreträdande försoningslidande och död för att vinna frid (v 5) och rättfärdighet (v 11) för alla syndare? T o m det! BK skriver i noten till 52:13ff: "Avsnittet 52:13-53:12 är svårtolkat. Ställvis är texten sannolikt

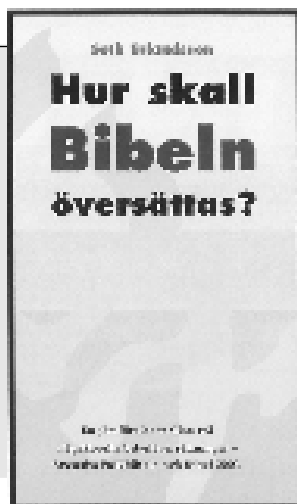
skadad, och översättningen är osäker. Tjänaren, som här beskrivs som lidande, död och upprättad, kan liksom annars i Jes 40-55 avse Israel eller en grupp inom folket; se noter till 42:1; 49:1ff; 50:4. Enligt en annan tolkning är tjänaren en person, t.ex. profeten själv eller en kung. I NT tillämpas utsagorna om den lidande tjänaren på Jesus.”

Seth Erlandsson
HUR SKALL
BIBELN
ÖVERSÄTTAS?

*En jämförelse mellan
två högaktuella bibel-
översättningar –
Svenska Folkbibeln (SFB)
och Bibel 2000 (BK).*

Pris kr 90.

Beställas från
Biblicum, c/o Peterson, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Utblick över samtiden

”Vårtecken”

I *Göteborgs Stiftstidning* (GST) skrev Pekka Heikkinen under denna rubrik i nr 15/2002. Heikkinen har ofta väl avvägda och läsvärda artiklar och har i flera sammanhang gjort sig känd som en förkämpe för den ”bekännelsestroga” delen av präster i Svenska kyrkan. I mitten av april brukar man i stora delar av vårt land finna de säkra vårtecken som förebådar en ny sommar. Nu är det så att det inte räcker med att önska sig tecken på en ny vår, utan både ljus och värme, djur och växter måste i symbios visa att det verkligen är vår. Det är lätt att tolka vissa tecken som säkra, men tolkningarna kan snart visa sig vara lite förhastade slutsatser.

De vårtecken som pastor Heikkinen tänker på är naturligtvis i första hand av kyrklig art. Då går hans tankar till Svenska kyrkan och vårtecken där av sådan art att de förebådar en ny sommar i henne. En sommar med växtkraft och liv i det som är hennes egentliga uppgift, att förkunna evangelium till omvändelse och liv för den fallna världen.

Då är det intressant att se vilka tecknen, som gör pastor Heikkinen så tillitsfull, är. För det första gäller det några studenters kritik mot undervisningen vid pastoralinstitutet i Uppsala. Tecknet på vår skulle då vara att studenterna är så klarsynta och medvetna att de insett hur illa ställt det är med undervisningen där. En av dem vittnar om att under hans tid i stort sett allt i Bibeln har förnekats: ”Jesu exklusivitet, Skriftens klarhet, rättfärdiggörelsen genom tron och treenighetsläran. Bibeln eller bekännelseskriterierna används överhuvudtaget inte i undervisningen. Att hänvisa till bekännelsen är högst impopulärt. Elever som gör det anses psykiskt skadade, infantila och inskränkta i sin tro. Allt blir fullständigt subjektivt.” Artikeln fortsätter med att räkna upp en rad liknande företeelser vid institutet. I de flesta sammanhang här i världen är det värdefullt att vara positiv och framsynt, men ibland kan de egenskaperna spela ett spratt, inte minst när det gäller att tolka vårtecken.

Det andra vårtecknet är enligt artikeln att avgående biskopen i Karlstad Bengt Wadensjö kan tänka sig en ändrad syn på vigning av de präst-

kandidater som är motståndare till kvinnopräster. I dagsläget kan de inte bli prästvigda för tjänst i Svenska kyrkan, men nu talar Wadensjö om att han börjat fundera över en ändrad inställning. Det kan ju vara så dags när han står i begrepp att lämna biskopsuppdraget. Nu är det ingalunda ett uppvaknande över egen ämbetsutövning och lärostandpunkt som orsakat denna svängning, inte heller upptäckten att ha varit en lejd herde. Anledningen är helt enkelt att prästbristen håller på att bli ett problem för Svenska kyrkan. Det är det som gör att pensionären Wadensjö, som tydligen tänker rationellt och som räknat ut att fler prästvigningar ger fler präster, funderar över en ändrad inställning. Den som läst intervjun i *Kyrka och Folk* och ser ett vårtecken i den, frågar sig med säkerhet ganska oroligt, vad för typ av sommar som ska följa därpå.

”Kyrkans bästa polare”

Kolumnisten Rolf Alsing skriver under rubriken ”Kyrkans bästa polare” i *Aftonbladet* 22 februari, med anledning av att regeringen utsett en ny ledamot av Svenska Bibelsällskapet. Vi citerar: ”Jag har fått mejl från USA. En bekant undrar om statskyrkan inte är avskaffad i vårt land. Han skriver på förekommande anledning, nämligen denna: I torsdags meddelade regeringen att den utsett före detta statsrådet Jan-Erik Wikström (fp) till ledamot av styrelsen för Svenska Bibelsällskapet. Bibelsällskapet är en ideell förening som bland annat ska svara för bibelöversättningar och främja användningen av Bibeln. Ja, jag blir svaret skyldig. Jag kan inte förstå varför svenska staten ska vara med och styra hur de kristna samfundet hanterar sin heliga skrift.

På statskyrkans tid var det kanhända mera logiskt och nödvändigt.[...] Men är det logiskt nu när skilsmässan är ett faktum? Knappast. Det tyder på att staten inte förhåller sig neutral till religioner och trosriktningar utan håller mer på ett samfund än andra.

Tänk on det funnes en förening som hette Svenska Koranen-Sällskapet och vars syfte var dubbelt: att översätta den islamiska urkunden och att främja användningen av den. Skulle någon komma på tanken att regeringen/staten skulle placera en man (eller en kvinna) i ledningen för det sällskapet? Jag tvivlar. [...] Det är något ofullgånget med kyrkans skiljande från staten i Sverige. Statskyrkan är avskaffad men lever ändå kvar med beskattningsrätt och särskilda förmåner. [...] Staten fortsätter att vara bästa polare med svenska kyrkan.”

Reflektionen från Alsings sida är intressant. För det första är själva saken egentligen mycket märklig. Sverige har, som inget annat land, i årtionden talat om värdet av det mångkulturella samhället, men behöll statskyrkan ända till millennieskiftet. Trots "skilsmässan" mellan stat och kyrka ägnar sig Sveriges regering åt "utnämningar" i likhet med den ovan nämnda.

Vi kan endast konstatera att "statskyrkoränderna" nog aldrig går ur. Många av den gamla statskyrkans folk vill nog ha en viss draghjälp från den sekulariserade statens sida om inte annat för att behålla en viss legitimitet för kyrkosamfundet. Att tillhöra ett "renodlat" trossamfund kan i vissa situationer kännas pinsamt.

För det andra vill de politiska partierna, oavsett färg, gärna ha kyrkfolkets röster. Det finns många sätt att skapa kontakter på och utnämningar av "kändisar" är en ofta prövad metod. Att vara "polare" kan vara fördelaktigt inte bara för kyrkan utan i minst lika hög grad för partipolitiken. Den skilsmässa som skulle skänka den efterlängttade friheten för den nya folkkyrkan, visade sig i verkligheten vara en chimär. Politikerna har fortfarande den avgörande rösten inom Svenska kyrkan. De politiska partiernas företrädare avgör, nu kanske mer än någonsin. Oftast är det personer som inte har minsta intresse av kyrkans egentliga uppgift.

Det finns säkert de som tycker att det är till de kristnas fördel att de får lite draghjälp av staten, men då ska man komma ihåg statskyrkosystemet och dess totala misslyckande. Den eftertanken bör vara nog. Alsing har rätt: "det är något ofullgånget med kyrkans skiljande från staten". Det är anmärkningsvärt att klarsynen hos kvällstidningsjournalisten så vida överträffar folkkyrkoföreträdarnas dito.

Moderniteten och teologins kris

Moderniteten och teologins kris, så lyder överskriften på ledaren i 16/2002 av *Kyrkans Tidning*. Det är Olav Melin som mediterar över ärkebiskop Hammars uttalanden om att "man måste inte tro på något särskilt för att vara en kristen". Melin menar att de beror på en individualistisk syn hos Hammar som visar att han är barn av moderniteten. Artikeln fortsätter med att tala om hur "moderniteten utmanar kyrkan och kräver förändrade villkor för förkunnelse och undervisning. Det primära blir hur kyrkan bemöter människor i konkreta situationer.

Det sekundära blir då huruvida detta bemötande följer ett på förhand uppställt regelverk”.

Man kan kalla sina förnekanden vad man vill men det förblir samma förnekelse oavsett vilka namn man ger den. Att förneka Guds Ord är inte specifikt och nytt för vår tid som älskar det moderna. För övrigt ett mode som var ett faktum redan på syndafallets dag. Stolt har människor i alla tider förkastat Guds Ord och bud. ”Vem är Herren? Skulle jag lyssna på honom...?” (2 Mos 5:2). Är det den moderniteten som utmanar kyrkan att överge dogmerna och den kristna läran, då är det samma gamla otro som alltid gjort sig påmind som olydig och ohörsam mot Gud och hans ord. Tror man att det är något nytt för vår tid, då är det lätt att förstå att teologin är inne i en kris. Vad ska man då överhuvudtaget ha en teologi till? Då har den väl spelat ut sin roll? Då är det inte endast fråga om en kris utan om en total upplösning, en teologins konkurs.

Det betyder att Jesu missionsbefallning förpassas till skräpkorgen och ersätts med samtidens långt större och viktigare tankar. Det som verkligen betyder något blir då de landvinningar beteendevetandet kan åstadkomma. Då är det primära hur kyrkan bemöter sina medmänniskor i konkreta situationer, inte vad hon möter dem med utan hur. Det sekundära att hon struntar i det en gång uppsatta regelverket. Förmodligen är ”regelverket” de förmaningar och anvisningar apostlarna gett, ett regelverk för längesen urväxt av modernitetens teologi och kyrka. En teologi som totalt bortser från kyrkans Herre som sa: ”Den som tror och blir döpt ska bli frälst; den som inte tror ska bli fördömd” (Mark 16.16).

Modernitetens lärjunge förstår inte heller vad offerlammet eller offret betyder. Biskopen konstaterar i intervjun att det var för tvåusen år sedan som det betydde något för människorna, nu förstår sig ingen på det längre. Nej, modernitetens lärjunge förstår sig inte på offret eller offerlammet, men hon behöver det inte heller, hon har nog av sig själv och sina egna offer. Hon behöver ingen annan gud än den hon själv tänkt ut. En lite lagom gud som inte behöver försonas, som inte ställer upp ett regelverk, som är precis så som fantasin önskar. Men i den kristna kyrkan lovsjunger man Lammet som slaktades för att återlösa den fallna världen. Det förstår man inte i modernitetens kyrka.

”Bara en avgud rymts i tanken”

skrev teol dr Seth Erlandsson i *Svenska Dagbladet* 11/2 2002, med anledning av direktor Bo Larssons artikel i samma tidning 27/2 2002. Bo Larsson är direktor hos ärkebiskopen och talade om att ”kyrkan är endast en bräcklig farkost på ett stormigt hav.” Vad som framför allt gjorde henne så bräcklig var att hon hade ingen säker uppenbarelse att bygga på.

Erlandsson kommenterar: ”Det som sägs vara Guds särskilda uppenbarelse omtolkas därför som en viss tids människotankar och ett ’provisoriskt sökande’, som Larsson kan uttrycka det. Kyrkan måste oförfärat närma sig vår tids tänkande, tycks Larsson mena.

Att kyrkan därmed riskerar att bli ’tidsandans fånge’ och en ’förnekare av klassisk kristen tro’, är Larsson klar över. Ändå menar han att kyrkan måste ta denna risk. Han menar till och med att det är bibliskt att ta denna risk under hänvisning till ’tron på inkarnationen’.

Han tolkar nämligen läran om inkarnationen som Guds ’totala solidaritet med just den tid som är’. Men detta är ett grovt missbruk av vad inkarnationen handlar om. Bibelns lära om inkarnationen innebär att Guds evige Son antagit mänskligt kött och blod för att som en syndfri gudamänniska betala alla människors skuld inför Gud och för alla människors räkning uppfylla Guds krav på fullkomlig kärlek ... Till sist: en gud som får plats i mina tankar är en liten gud, en avgud som inte kan hjälpa.”

AS

VELKOMMEN TIL ÅPNINGEN AV BIBLICUMS NYE TEOLOGISKE SEMINAR

Søndag 18. august 2002 i Hantverkaregatan 8B, Ljungby.

- Høytidsgudstjeneste kl 10 i Markuskyrkan.
- Åpningsforelesning kl ?? v/prof. David Valleskey, Wisconsin Lutheran Seminary, Mequon.

PAUL E. EICKMANN

GUDS VÄLDIGA GÄRNINGAR

Handledning i kristen tro

Denna handledning riktar sig till vuxna som vill lära sig Bibelns huvudläror som de bekänns av den lutherska kyrkan. Syftet har varit att låta den heliga Skrift tala för sig själv.

De första elva kapitlen följer den bibliska historien, från världens skapelse till hur Gud församlar den kristna kyrkan. Kapitel 12 t.o.m. 20 tar upp andra viktiga läror. Boken innehåller även tre nyttiga bilagor: 1) Några klipp ur kyrkans historia, 2) Luthers lilla katekes, 3) Kristna frågor.

Övertygelsen att Bibeln är Guds ofelbara ord genomsyrar bokens hela framställning av *Guds våldiga gärningar*.

**Pris: 100 kr pr ex. –
75 kr pr ex. vid beställning av mer än tio ex.**

Beställs från Biblicum, N Stationsg 29, S 287 72 Traryd.
Tel 0433-62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

**Biblicums förlag, i samarbete med
Lutherska Bekännelsekyrkans litteraturkommitté**

Stöd Biblicums nya teologiutbildning

- en teologisk utbildning som är fast grundad i den heliga Skrift och den lutherska bekännelsen
- vid en skola där Bibeln fortfarande betraktas som Guds ofelbara ord och högsta auktoritet för lära och liv

Herren förmanar sin kyrka genom aposteln Paulus: ”*Det som du har hört av mig inför många vittnen skall du anförtro åt pålitliga människor, som i sin tur skall bli utrustade att undervisa andra*” (2 Tim 2:2).

För att förbereda pastorer som trofast förkunnar och undervisar i Guds ords sanningar, har Stiftelsen Biblicum beslutat starta en pastorsutbildning på heltid i samarbete med Lutherska Bekännelsekyrkan från och med hösten 2002. Syftet med utbildningen är att utrusta Guds kyrka med pastorer som ”rätt delar sanningens ord” (2 Tim 2:15) och förkunnar hela Guds rådslut i lag och evangelium.

Undervisningen kommer att bedrivas vid Biblicums institution i Ljungby och hållas av professorer och lärare från bekännelse-trogna skolor inom LBKs systerkyrkor förutom av några av LBKs egna pastorer.

Var med och ge ditt stöd till denna stora uppgift!

Sänd din gåva till Stiftelsen Biblicum, postgiro 15 23 35-6

Vädjan om hjälp

■ Vi vädjar till alle som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701
Postgiro Sverige 15 23 35-6
Bankgiro Norge 7877.08.15400
Leonia Finland 800054-1094992

■ Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro* och *historiska fakta om Bibeln*.

■ Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkargatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N. Stationsg. 29, 287 72 Traryd
Tel 0433/62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård
Tel 51617540. E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicum på internet: www.biblicum.org